

Nr 368

Av herr Hermansson m fl., om statens övertagande av kommunernas skolutgifter, m. m.

(Lika lydande med motion nr 326 i Första kammaren)

Den omständigheten att kommunerna genom samhällsutvecklingen måste ta på sig nya och ständigt ökande utgifter för i princip statliga uppgifter gör att frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun ständigt återkommer i motioner till riksdagen.

Statsutskottet har i sina yttranden till tidigare motioner hänvisat till att staten utbetalar betydande belopp till kommunala skatteutjämningsbidrag. Detta medför givetvis en viss utjämning av skillnaderna i skattekraft kommunerna emellan och ger även kommuner med svag skattekraft möjlighet att upprätthålla en minimal service. Trots skatteutjämningsreformen finns det fortfarande en betydande skillnad mellan lägsta och högsta totala kommunala utdebitering. Kostnadsfördelningsfrågan i stort kan emellertid inte lösas genom en relativ utjämning vissa kommuner emellan — den utjämningen är en sak och omfördelningen mellan stat och kommun en annan. 1965 års skatteutjämningsreform kan således inte vara något motiv för att gå emot en lösning av det gamla problemet om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun.

Kommunisterna hävdar fortfarande den uppfattningen att statliga utgifter skall bestridas med statliga medel. Den kommunala beskattningen visar en ständigt uppåtgående tendens. En kommunal utdebitering på 20 kronor, som bara för några år sedan ansågs maximal, hör numera till det vanliga och kommer, om tendensen fortsätter, snart att betraktas som minimal. Eftersom kommunalskatten är proportionell och därigenom utgör den »tunga» skatten för flertalet av svenska folket, i synnerhet för de lågavlönade, borde kravet om en annan fördelning av utgifterna också ha aktualitet i den pågående jämlikhetsdebatten. Uppgifter i Årsbok för Sveriges kommuner 1968 visar att för inkomstagare med 6 000 och 12 000 kronor i beskattningsbar inkomst utgjorde kommunalskattens andel 65,9 procent av den totala skatten. Motsvarande andel för inkomstagare med 60 000 kronor i beskattningsbar inkomst var 37,2 procent och med 100 000—150 000 kronor 31,9 respektive 29,1 procent.

Denna fråga rör emellertid även andra aspekter. Kommunerna har genom

statsmakternas beslut ålagts vidgade uppgifter. De kostnadsökningar som detta medfört har inverkat på kommunernas ekonomiska möjligheter att bedriva rent lokal verksamhet. Detta i sin tur medför begränsning av den kommunala demokratin och hindrar en utveckling till ökad kommunal självstyrelse.

Kommunernas skolutgifter, som i realiteten bestäms av staten, utgör en betydande del av kommunernas kostnader. Skolutgifternas andel av de primärkommunala utgifterna varierar naturligtvis från kommun till kommun, men genomsnittet torde vara omkring en fjärdedel av dessa utgifter. Skulle den delen helt eller i huvudsak bortfalla skulle det kunna betyda att den ständiga höjningen av den kommunala utdebiteringen kunde hejdas utan nedrustning av nödvändig kommunal verksamhet.

Rent principiellt bör åtminstone huvudparten av de samhällliga skolutgifterna bäras av statsmakterna, i synnerhet i den tid vi nu upplever med rörlig arbetsmarknad, omflyttningar, koncentration till tätortsregioner och till följd härav uppkomst av glesbygdsområden.

Till stegringen av primärkommunernas skattesatser och landstingskommunernas ekonomiska svårigheter bidrar också kostnaderna för mentalsjukvården och tjänsteläkarväsendet. Även om överförandet av mentalsjukvården från staten till landstingen skedde efter en uppgörelse som byggde på principen om full kostnadstäckning från statens sida, så har det visat sig att de investeringsanslag som staten gått med på inte på långt när räckt till för bygandet av mentalsjukhus.

Den av riksdagen beslutade allmänna arbetsgivaravgiften innebär också en kostnadsökning för landstingen och kommunerna. Enligt beräkningar, gjorda med utgångspunkt från 1968 års lönenivå, kommer dessa kostnader för landstingen sammanlagt att uppgå till 33,7 miljoner kronor.

En annan inte oväsentlig kommunal utgift är de kommunala bostadstilläggen till pensionärer. I en särskild motion till årets riksdag har vi åter aktualiserat förslaget om ett statligt grundbidrag på 500 kronor per bidragsberättigad pensionstagare.

Alla dessa faktorer visar på nödvändigheten av att en lösning av problemet om en annan kostnadsfördelning mellan stat och kommun inte längre bör få fördröjas. En sådan ändring av denna kostnadsfördelning som vi förordar kommer också att minska skattetrycket på de enskilda medborgarna till följd av kommunalskattens nuvarande konstruktion.

Med hänvisning till de i denna motion anförda synpunkterna föreslås,

att riksdagen, i syfte att åstadkomma en annan kostnadsfördelning mellan stat och kommun, beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till riksdagen om att

a) kommunernas skolutgifter i allt väsentligt övertas av staten

b) landstingskommunerna och städer utom landsting

skall erhålla i allt väsentligt full kostnadstäckning för de sjukvårdsutgifter som övertagits från staten.
Stockholm i januari 1969

C. H. Hermansson (vpk) Gunvor Ryding (vpk) Eivor Marklund (vpk)